

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

THE INFLUENCE OF INNOVATIVE PROCESSES ON THE DEVELOPMENT OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

У статті розглянуто інноваційні процеси розвитку сільськогосподарських підприємств. Для того щоб динамічно привести у відповідність усі внутрішні можливості сучасного розвитку підприємств до зовнішньої діяльності, яка генерується на ринку, необхідно введення інновацій у їх розвиток. Вітчизняні сільськогосподарські підприємства не відрізняються високим рівнем інноваційної діяльності, але в умовах стабільного розвитку й успішної конкурентоспроможності функціонування таких підприємств без здійснення ними інноваційної діяльності в принципі неможливе. Одним із найперспективніших напрямів розвитку й удосконалення виробництва продукції аграрними підприємствами нашої країни є використання інноваційних підходів до здійснення господарської діяльності, що в подальшому вдосконалив розвиток підвищення рівня та обсягів виробництва, відповідно, і конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, інновації, інноваційні процеси, вдосконалення, ринок, виробництво.

В статье рассматриваются инновационные процессы развития сельскохозяйственных предприятий. Для того чтобы динамично привести в соответствие все внутренние возможности современного развития сельскохозяйственных предприятий к внешней деятельности, которая генерируется на рынке, в их развитие необходимо внедрять инновации. Отечественные сельскохозяйственные предприятия не имеют высокого уровня инновационной активности, но в условиях стабильного развития и успешной конкурентоспособности функционирования таких предприятий без их инновационной деятельности в принципе невозможно. Одним из наиболее перспективных направлений развития и совершенствования производства сельскохозяйственными нашей страны является использование инновационных подходов к экономической деятельности, что еще значительно улучшит развитие растущих уровней и объемов производства, конкурентоспособность сельхозпродукции как внутри страны, так и на зарубежном рынке.

Ключевые слова: сельскохозяйственные предприятия, инновации, инновационные процессы, улучшение, рынок, производство.

УДК 338.432

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct51-31>

Невлад В.Ф.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри маркетингу
Уманський національний університет
садівництва

Nevlad Vira

Uman National University of Horticulture

The article considers innovative processes of development of agricultural enterprises. In modern economic conditions at the market of agro-industrial complex of Ukraine there are dynamic and unstable processes that characterize the national market economy as a whole. It is caused by the high level of unstable situation in the country, the rate of changes of enterprise development, both in size and direction. Agricultural enterprises, of both, production and processing activities, are forced to adapt to all the changes taking place in the market environment by all possible methods, in order to be able to survive in modern conditions and develop in the future. Examining the trends of world economic development, it can be argued that for both agricultural enterprises and the entire national economy, the innovative way of development is the most promising. The introduction of innovations into their development is necessary for dynamical bringing all the internal opportunities of modern enterprise development to the external activity generated in the market. National agricultural enterprises do not have a high level of innovation, but in conditions of stable development and successful competitiveness of such enterprises without their innovation, factually is impossible. Therefore, the main purpose of the research in studying the features of innovation processes in the agro-industrial complex is to identify on this basis different approaches and methods to ensure its effectiveness and further development that could best meet modern market conditions. If innovations are introduced in the agro-industrial complex, then, as a rule, the types of products will not change, but will only acquire improved properties. Taking into consideration peculiarities of formation and development of innovative process, it is necessary to identify that agricultural enterprises need the improved effectiveness of all producing structure, strengthening the scientific and practical interest to issues, which appear in the process of performing innovative activity. One of the most promising areas of development and improvement of production by agricultural enterprises of our country is the use of innovative approaches for performing economic activity, which will further improve the development of the level and the volume of production and competitiveness of agricultural products in both national and foreign markets.

Key words: agricultural enterprises, innovations, innovative processes, improvement, market, production.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання на ринку АПК України відбуваються динамічні і нестабільні процеси, які характеризують вітчизняну ринкову економіку у цілому. Це пояснюється підвищенням рівнем нестабільної ситуації, яка складається в країні, швидкістю змін розвитку підприємств як за величиною, так і за напрямом.

Підприємства АПК як виробничі, так і переробної діяльності, щоб мати можливість вижити в сучасних умовах і розвиватися в майбутньому, змушені всіма можливими методами пристосовуватися до всіх змін, які відбуваються у ринковому середовищі.

Для того щоб динамічно привести у відповідність усі внутрішні можливості сучасного розвитку підприємств до зовнішньої діяльності, яка генерується на ринку, необхідно введення інновацій у їх розвиток.

Дослідивши тенденції світового економічного розвитку, можна стверджувати, що як для сільськогосподарських підприємств, так і для всієї вітчизняної економіки інноваційний шлях розвитку є найбільш перспективним.

Вітчизняні сільськогосподарські підприємства не відрізняються високим рівнем інноваційної діяльності, але в умовах стабільного розвитку і успішної конкурентоспроможності функціонування

таких підприємств без здійснення ними інноваційної діяльності в принципі неможливе, тому й постає необхідність дослідження вдосконалення інноваційних процесів у діяльності АПК України.

Така діяльність буде мати місце в тому разі, коли орієнтація підприємств буде спрямована на регіональні потреби, які ґрунтуються на природно-кліматичних умовах, структурі виробництва та державній інноваційній політиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемою інноваційних процесів учені почали займатися з 60-х років ХХ ст. Дослідження проблем інноваційної діяльності було започатковане Й. Шумпетером, його також здійснювали Дж. Брайт та його послідовники. Інновації за Й. Шумпетером – не просто нововведення, а нова функція виробництва, це зміна технології виробництва речей, яка є необхідною і має історичне значення. Інновація є переходом від старої виробничої функції до нової. Великі інновації викликають створення нових підприємств і нового устаткування, але не кожне нововведення, нове виробництво є інновацією. Цієї точки зору дотримується і вчений М. Хучек, який трактує інновації, як «зміни в техніці, технології, організації, екології, економіці, а також соціальному житті підприємства» [1]. Проблеми інноваційної політики розглянуто в працях відомого українського вченого-економіста М. Туган-Барановського Практичні та теоретичні дослідження у сфері інновацій висвітлено у працях таких вітчизняних науковців, як: І.А. Павленко, Н.П. Гончаров, В. Александрова, А. Амоша, Ю. Бажал, П. Беленький, А. Бодюк, А. Власова, Л. Водачек, О. Водачкова, В. Геєць, Н. Гончарова, М. Долішній, Р. Іванух, С. Ільєнкова, Н. Краснокутська, Л. Колобова, О. Кузьмін, О. Лапко, А. Кутейников, Д. Львов, Б. Патон, С. Покропивний, П. Перерва, Я. Плоткін, А. Перлакі, А. Пригожин, А. Савченко, Б. Санто, Б. Твісс, В. Терехов, М. Чумаченко, А. Чухно та ін.

Стратегію нововведень прирівнюють до поняття «інноваційна політика», що передбачає об'єднання цілей технічної політики, а також політики капіталовкладень та спрямованість на

впровадження новітніх технологій і різних видів продукції [2, с. 46].

Але, незважаючи на всі наукові дослідження, залишається чимала кількість невирішених питань, на які слід звернути увагу.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення особливостей інноваційних процесів в агропромисловому комплексі, визначення на цій основі різних підходів та методів для забезпечення його ефективності та подальшого розвитку, які могли б якнайкраще відповідати сучасним ринковим умовам.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Інноваційний розвиток у сучасних умовах є одним з основних понять в економіці нашої країни, а також основною рушійною силою та умовою успішного розвитку агропромислових підприємств, які за своїм природним потенціалом можуть зайняти провідне місце серед аграрних підприємств країн Євросоюзу.

Свою чергою, інноваційна діяльність – це процес, який спрямований на розроблення інновацій, реалізацію результатів після завершення наукових досліджень, науково-технічних досягнень нового або ж вдосконаленого продукту, який реалізується на ринку, новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується в практичній діяльності, а також пов'язані із цим процесом наукові розробки та дослідження [5. с. 169–171].

У різних галузях економіки на відміну від АПК економічна сутність інноваційних процесів не має суттєвих розходжень. Певною мірою це стосується сільськогосподарських підприємств, основні напрями яких щодо інновацій мають чималу відмінність.

Упровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств сприятиме зростанню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат і зниженню собівартості аграрної продукції, збільшенню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

Але, на жаль, у сучасних умовах господарювання вітчизняні агропідприємства не готові

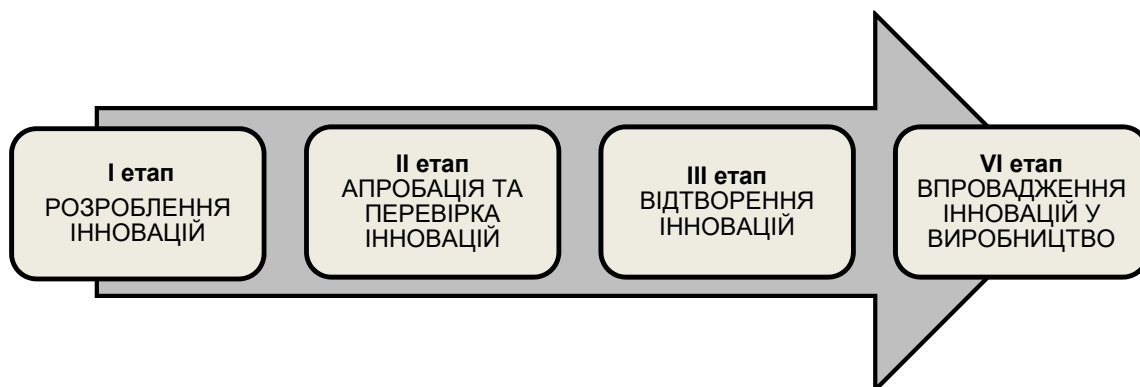

Рис. 1. Етапи інноваційної діяльності у сільському господарстві

впроваджувати у свою господарську діяльність інновації. Це можна пояснити тим, що у підприємств, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції, відсутні економічні стимули та державна підтримка, які б дали можливість здійснювати як технічну, так і технологічну модернізацію.

Основними особливостями формування інноваційних процесів у сільськогосподарському виробництві є:

- чималі відмінності по регіонах країни за спеціалізацією виробництва та кліматичними умовами;
- велике різноманіття продуктів сільськогосподарського виробництва та їх переробки;
- велика відмінність у технологіях вирощування та переробки сільськогосподарської продукції;
- чимала відмінність у фазах вирощування різних видів сільгосппродукції;

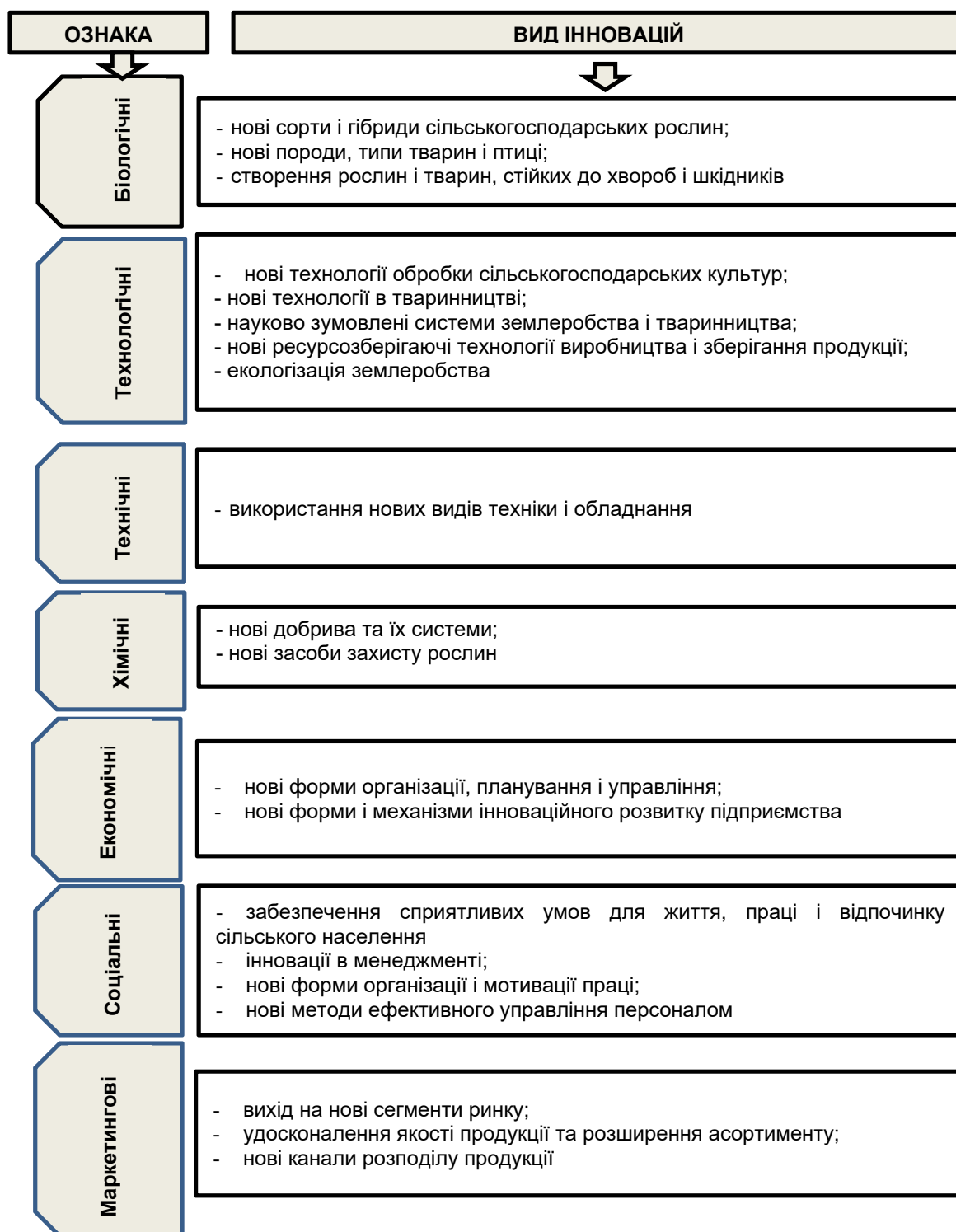

Рис. 2. Види інновацій за предметом та сферою застосування у сільському господарстві

– різні форми власності, наявність великого різноманіття типів та технологій виробництва, спеціалізації, підпорядкування, кооперації тощо;

– чимала залежність технологій вирощування культур від кліматичних умов, транспортної мережі, віддалення від ринків збуту та реалізації продукції, центрів постачання та інших чинників;

– сільськогосподарські товаровиробники віддалені від інформаційних та консультаційних центрів, які займаються виробництвом науково-технічної продукції;

– різниця в освітньому рівні працівників агропромислового виробництва;

– відсутність передачі досягнень наукового прогресу сільськогосподарським товаровиробникам, що суттєво впливає на недостатнє освоєння галузю інновацій як у виробництві, так і в переробці [3. с. 62–64].

Звертаючи увагу на особливості формування і розвитку інноваційного процесу, необхідно зазначити, що агропромислові підприємства потребують підвищення ефективності всієї виробничої структури, посилення наукового та практичного інтересу до питань, які виникають у процесі здійснення інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність у сільському господарстві складається з чотирьох етапів (рис. 1). Основною метою інноваційного процесу в аграрній сфері виробництва є забезпечення його економічного та екологічного стану.

Також необхідно зазначити, що під час виробництва та переробки сільськогосподарської продукції розроблення інновацій та їх застосування пов'язані з упровадженням у виробництво нових сортів сільськогосподарських культур, виведенням нових порід тварин, застосуванням нової сучасної техніки, новітніх ресурсозберігаючих технологій, які змінюють характерні властивості сільськогосподарської продукції [4. с. 30–37].

Нині у сільському виробництві за предметом і сферою застосування виділяють сім видів інновацій (рис. 2).

Основним продуцентом інновацій для сільськогосподарських підприємств є Науково-дослідний інститут УААН. На основі його досліджень та впроваджень у виробництво новітніх технологій як виробництва, так і переробки найбільш поширеними в аграрній галузі є гібриди та нові сорти рослин, породи тварин, марки і модифікації сільськогосподарської техніки, технології вирощування, засоби захисту рослин, хімічні та біологічні препарати та ін. Державними спеціалізованими науковими установами своєчасно здійснюється перевірка та апробація отриманих зразків.

Також інновації, які так необхідні для вирощування сільськогосподарських культур, здійснюють насінницькі дослідні станції, котрі займаються

виробництвом репродукційного та елітного насіння, нових гібридів та сортів сільськогосподарських культур, племенні заводи займаються розведенням елітних порід тварин, машинобудівні підприємства налагоджують випуск нової та вдосконаленої техніки, біологічні фабрики займаються випуском вакцин тощо.

Якщо запроваджувати інновації в агропромислому комплексі, то, як правило, види продукції не змінюватимуться, а тільки набуватимуть поліпшених властивостей. За різними ініціативами суб'єктів господарювання, які задіяні у сільськогосподарському виробництві, з метою якнайшвидшого досягнення комерційних вигід та успішної конкуренції на ринку здійснюється впровадження розробок у виробництво або перетворення новацій на інновації. Визначальний вплив на здійснення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств мають їхні розміри. Чим більше за розміром сільськогосподарське підприємство, тим воно інноваційно активніше.

Висновки з проведеного дослідження. Сучасний розвиток усієї інноваційної діяльності в галузі АПК України є важливим напрямом удосконалення конкурентних переваг, оскільки аграрні підприємства всіх країн, що розвиваються, все частіше перетворюються на наукомістку галузь виробництва.

Одним із найперспективніших напрямів розвитку й удосконалення виробництва продукції аграрними підприємствами нашої країни є використання інноваційних підходів до здійснення господарської діяльності, що в подальшому підвищить рівень та обсяг виробництва, а також конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бажал Ю.М. Інноваційна теорія економічного розвитку: М. Туган-Барановський, Й. Шумпетер. Проблеми перехідної економіки України. *Економічні науки*. 2000. Т. 18. С. 5. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9735/Bazhal_Innovatsiyuna_teoriya_ekonomichnoho.pdf (дата звернення: 17.01.2021).
2. Економічна енциклопедія : у 3-х т. / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Академія, 2002. Т. 3. 952 с.
3. Кириченко В.В., Тимчук В.М. Ринкові моделі реалізації селекційних інновацій. *Вісник аграрної науки*. 2008. № 8. С. 62–64.
4. Кот О.В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та його організаційно-економічне забезпечення. *Проблеми науки*. 2008. № 9. С. 30–37.
5. Поліщук О.О. Сутність поняття «інноваційна діяльність» як соціально-економічної категорії. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. № 3(21). С. 169–171.

REFERENCES:

1. Bazhal Yu.M. (2000) Innovatsiina teoriia ekonomichnoho rozvytku: M. Tuhon-Baranovskiyi, Y. Shumpeter. Problemy perekhidnoi ekonomiky Ukrainy. *Naukovi zapysky* [Innovative theory of economic development: M. Tuhon-Baranovskiyi, Y. Shumpeter. Problems of transiting economics of Ukraine. Scientific notes], vol. 18, p. 5. Available at: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9735/Innovatsiyna_teoriya_ekonomichnoho.pdf (in Ukrainian) (accessed 17 January 2021).
2. Mochernyi S.V. (2002) Ekonomichna entsyklopediia u triokh tomakh [Economic encyclopedia: in three volumes]. Kyiv: Academy. Vol. 3. 952 p. (in Ukrainian)
3. Kyrychenko V.V., Tymchuk V.M. (2008) Rynkovi modeli realizatsii selektsiinykh innovatsii [Market models of realization of selective innovations]. *Messenger of agrarian science*, no.8, pp. 62–64. (in Ukrainian)
4. Kot O.V. (2008) Teoretychni aspekty innovatsiinoho rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky tai oho orh-anizatsiino-ekonomichne zabezpechennia. [Theoretical aspects of innovative development of agrarian sector of economics and its organizational and economic supply]. *Science problems*, no.9, pp. 30–37. (in Ukrainian)
5. Polishchuk O.O. (2010) Sutnist poniattia “innovatsiina diialnist” iak sotsialno-ekonomichnoii katehorii. [The meaning of the concept «innovative activity» as a social and economical category]. *Economic messenger of Donbas*, no. 3(21), pp. 169–171. (in Ukrainian)